

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

ТРЕНДОВИ У КРЕДИТНОЈ АКТИВНОСТИ

Прво тромесечје 2017. године

Јун 2017. година

Уводна напомена

Извештај *Трендови у кредитној активности* објављује се ради што бољег разумевања ситуације на домаћем кредитном тржишту. У њему се детаљно разматрају кретање кредитне активности, цена задуживања привреде и становништва, као и услови на кредитном тржишту на основу фактора који одређују понуду и тражњу за кредитима.

Кредитни агрегати представљају квантификацију кретања на овом тржишту и израчунавају се на основу статистике биланса стања банкарског сектора, која обезбеђује податке о стању потраживања домаћих банака по основу кредита. Ако се узме у обзир релативно високо учешће девизно индексираних кредита у кредитном портфолију, прираст и стопе раста кредита израчунавају се по искључењу ефекта промене курса динара према осталим валутама заступљеним у кредитном портфолију.

У извештају се користе и резултати анкете о кредитној активности банака, коју Народна банка Србије спроводи од почетка 2014. године. Захваљујући анкети знатно је унапређено сагледавање ситуације на домаћем кредитном тржишту јер пружа увид у ставове представника банака о оствареним и очекиваним променама на страни понуде кредита, као и на страни тражње приватног сектора за кредитима. Учешће банака у анкети је добровољно, а одзив готово стопостотан.

Користе се и резултати анкете коју је Европска инвестициона банка развила у контексту Бечке иницијативе 2, која прати процес смањења изложености међународних банкарских групација и пратећих ограничења кредитне активности. Анкета се спроводи од октобра 2012, два пута годишње, и прати супсидијаре међународних банкарских групација у земљама централне и југоисточне Европе – њихове стратегије, тржишне услове и очекивања. Циљ анкете је сагледавање ефеката понуде и тражње на кредитну активност, као и утицаја домаћих и међународних фактора на услове понуде и тражње. Из Србије у овој анкети учествује десет банака, чија актива чини око 50% укупне aktive банкарског сектора Србије.

СКРАЋЕНИЦЕ КОРИШЋЕНЕ У ОВОМ ИЗВЕШТАЈУ

БДП – бруто домаћи производ
д.с. – десна скала
л.с. – лева скала
М – месец
млн – милион
млрд – милијарда
мг. – међугодишње
NPL – проблематични кредити
п.п. – процентни поен
Т – тромесечје

Не наводе се друге општепознате скраћенице.

Садржај

Резиме	6
I. Сектор привреде	7
1. Кредити привреди	7
2. Цена задуживања привреде	9
3. Оцена понуде и тражње за кредитима – на основу резултата анкета о кредитној активности.....	9
II. Сектор становништва	11
1. Кредити становништву	11
2. Цена задуживања становништва	12
3. Оцена понуде и тражње за кредитима – на основу резултата анкета о кредитној активности.....	13

Резиме

Досадашње ублажавање монетарне политике Народне банке Србије, ниске каматне стопе у зони евра, смањење унутрашње и спољне неравнотеже Србије, појачана конкуренција међу банкама, као и убрзање економске активности, доприносе расту кредитне активности и током 2017. С друге стране, банке су наставиле са отписом и продајом проблематичних кредита, мада у мањем износу него током четвртог тромесечја 2016. С обзиром на то да се растерећењем биланса банака од проблематичне активе отвара простор за ново кредитирање, у наредном периоду по овом основу могу се очекивати позитивни ефекти.

Међугодишњи раст домаћих кредита убрзава од почетка године и у марту је, искључујући ефекат промене девизног курса,¹ износио 4,3%. При томе, раст кредита становништву додатно је убрзан на 11,5% међугодишње, док је пад кредита привреди успорен на 0,6% међугодишње. **По искључењу ефекта отписа проблематичних кредита, међугодишњи раст кредита привреди у марту је износио 3,4%, а раст укупних кредита 6,6%.**

Износ **новоодобрених кредита привреди** био је нешто виши него у истом периоду претходне године. Тражња предузећа за кредитима наставила је да расте и подједнако је била вођена потребом финансирања обртних средстава и инвестиција, а у нешто мањој мери и реструктурирањем дуга. По том основу кредити за обртна средства чинили су више од половине новоодобрених кредита привреди (око 52%), а задржано је и релативно високо учешће инвестиционих кредита у новоодобреним кредитима (око 24%).

Новоодобрени кредити становништву су наставили да расту, при чему је највећи део тог повећања остварен у марту. Расту и даље највише доприносе готовински кредити (укључујући и кредите за рефинансирање), а све више и повећано стамбено кредитирање. Готовински кредити су у првом тромесечју чинили скоро 60% новоодобрених кредита становништву, док се на стамбене кредите односило око 18% тих кредита. Иако се већи

део односи на нове кредите, приметно је и повећано рефинансирање постојећих стамбених кредита, што се може довести у везу с коришћењем могућности отплате кредита по повољнијим условима с обзиром на знатно смањење каматних стопа у претходном периоду.

Задуженост привреде и становништва у динарима (**динаризиција пласмана**) повећана је у првом тромесечју и крајем марта 31,7% пласмана банака овим секторима било је у динарима, што је раст од 0,5 процентних поена у односу на крај 2016. Становништво се и даље претежно задуживало у динарима, по ком основу је динаризиција пласмана становништву додатно повећана, на 47,9% у марту, док је динаризиција пласмана привреди у марту (19,1%) била нижа него крајем 2016.

Приликом финансирања кредитне активности банке су се и у првом тромесечју ослањале на домаће изворе финансирања.

Спровођење Стратегије за решавање проблематичних кредита наставља да даје добре резултате. Учешће проблематичних кредита у укупним кредитима додатно је смањено у 2017, на 16,8% у марту, што је њихово најниже учешће у последњих седам година. Пад учешћа је забележен и код привреде и код становништва. Према резултатима последњих анкета о кредитној активности, нижи ниво проблематичних кредита код привреде делује на ублажавање кредитних стандарда.

¹ Обрачунато по курсу динара према евра, швајцарском франку и долару на дан 30. септембра 2014. (тзв. програмски курс који се користи за потребе праћења аранжмана с Међународним монетарним фондом), узимајући у обзир валутну структуру потраживања по основу кредита.

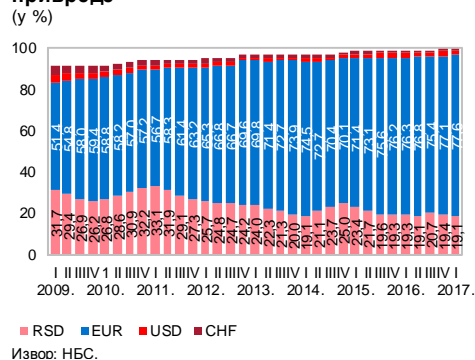
истом периоду претходне године. Предузећа и даље највише користе кредите за обртна средства, који су чинили више од половине новоодобрених кредита привреди (око 52%). Задржано је и релативно високо учешће инвестиционих кредита у новоодобреним кредитима (око 24%).

Ново задуживање привреде у динарима повећано је у Т1 2017. и оно је чинило 19,5% новоодобрених кредита привреди, наспрам 18,4% у Т4 2016. И поред тога, динаризација пласмана привреди у марту (19,1%) била је нижа за 0,3 п.п. него крајем 2016, што је делом последица и отписа *NPL*. Евроиндексирани кредити и кредити у еврима и даље чине већи део кредита привреди (77,6%), док се на кредите у доларима и швајцарским францима односи знатно мањи део кредитног портфолија – 2,0% и 0,7%, респективно.

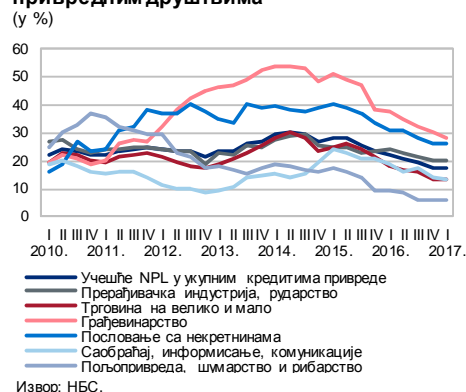
Спровођење Стратегије за решавање питања проблематичних кредита⁵ наставља да даје добре резултате и у 2017. Од почетка године *NPL* је додатно смањен како у номиналном тако и у релативном изразу, чему су наставиле да доприносе појачане активности банака у погледу наплате, реструктурирања, отписа и продаје дела *NPL* подржане мерама Народне банке Србије. Учешће *NPL* у укупним кредитима привреди смањено је за 0,1 п.п., на 17,1% у марту, а за 0,3 п.п., на 17,3%, уколико посматрамо привредна друштва, што је најниже учешће још од јануара 2009. године. Банке су током Т1 отписале 3,6 млрд динара *NPL* привреде, при чему се преко две трећине односило на отпис потраживања од предузећа у стечају. Пад учешћа је забележен код већине сектора, а најизраженији је био код предузећа из сектора грађевинарства, где је овај показатељ смањен за додатних 2,0 п.п., на 28,3% у марту.

Додатно, исправка вредности укупних кредита у марту је износила 73,1% *NPL* (5,0 п.п. више него пре годину дана), а регулаторна резервисања за билансну изложеност и даље у потпуности покривају износ бруто *NPL* и у марту су износила 118,7%. Такође, показатељ адекватности капитала од 22,3% у марту указује на високу капитализованост домаћег банкарског сектора.

Валутна структура потраживања банака од привреде

Учешће бруто проблематичних кредита привредним друштвима

Кретање каматних стопа на кредите привреди

(просечне пондерисане вредности, на годишњем нивоу, у %)

⁵ Активности предвиђене Акционим планом Народне банке Србије (http://www.nbs.rs/internet/latinica/55/npl/akcioni_plan.pdf), које су усмерене на јачање капацитета банака за решавање *NPL* и давање доприноса развоју тржишта *NPL*, у потпуности су спроведене, неке и пре рока и њихова имплементација је била један од важних фактора снажног пада *NPL* током 2016. За више детаља о предузетим мерама и оствареним резултатима у решавању питања *NPL* до краја 2016. видети Осврт бр. 2 у Извештају о инфлацији из фебруара 2017.

2. Цена задуживања привреде

Тренд пада каматних стопа на **новоодobreне динарске кредите привреди** започет је у септембру 2013. (са нивоа од 17,7%) и уследио је након што је започет циклус смањења референтне каматне стопе Народне банке Србије у мају те године. Поред ублажавања монетарне политике, паду каматних стопа већ неко време доприноси и повећана конкуренција банака на кредитном тржишту. Смањење трошкова финансирања привреде доприноси побољшању пословног резултата, што додатно подстиче улазак у нове инвестиционе пројекте. Ниске каматне стопе на међународном тржишту новца одразиле су се и на пад каматних стопа на домаће евроиндексиране кредите привреди – за око 4 п.п. у односу на септембар 2013.

Просечна пондерисана каматна стопа на **евро и евроиндексиране кредите привреди** смањена је у Т1 за 0,1 п.п. и у марту је износила 3,0%. За толико су смањене и стопе на најзаступљеније, кредите за обртна средства, који су у марту одобравани по стопи од 2,9%, а снижене су и стопе на извозне (на 2,0%) и остале кредите (на 2,9%). Цена инвестиционих кредита (3,4%) није промењена, а једино су повећане стопе на кредите за увоз (на 2,9%).

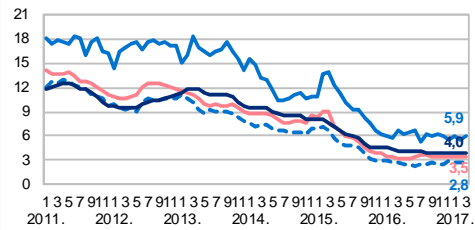
Током Т1 просечна пондерисана каматна стопа на новоодobreне **динарске кредите привреди** повећана је за 0,5 п.п. и у марту је износила 5,9%. За толико је повећана и стопа на кредите за обртна средства (на 5,4%), а повећање од по 0,7 п.п. забележиле су и стопе на инвестиционе и остале кредите, на 6,4% и 6,7%, респективно.

3. Оцена понуде и тражње за кредитима – на основу резултата анкета о кредитној активности

Резултати априлске анкете **Народне банке Србије о кредитној активности банака** указују на благо поштравање кредитних стандарда привреди у Т1, превасходно у погледу захтеваног колатерала, док се у Т2 не очекује њихова промена. Као и раније, конкуренција међу банкама и нижи трошкови извора за кредите деловали су на ублажавање стандарда, а треће тромесечје заредом и пад *NPL*.

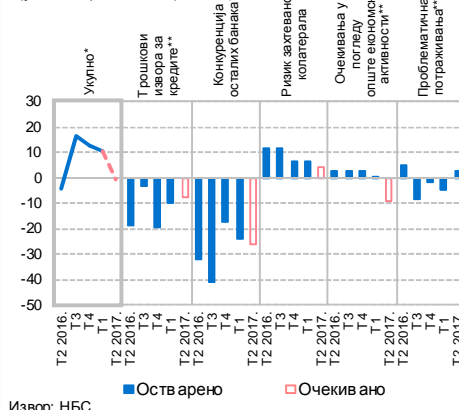
Банке су наставиле да смањују каматне марже и пратеће трошкове, уз продужење рочности кредита, а у Т1 су ублажени и захтеви у погледу максималног износа кредита. С друге стране, у складу с продужењем рочности и повећањем максималног износа кредита, захтеви у погледу колатерала су поштравени.

Кретање каматних стопа на динарске кредите и депозите привреди*
(просечне пондерисане вредности, на годишњем нивоу, у %)

Извор: НБС.
* Искључени револвинг кредити, прекорачења по текућем рачуну и дуг по кредитним картицама.

Утицај појединих фактора на промену кредитних стандарда у одобравању кредита и кредитних линија предузећима
(у нето процентима)

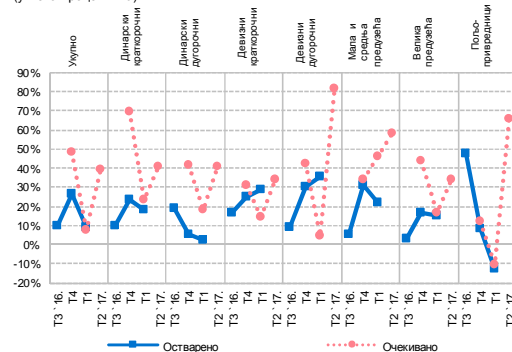

Извор: НБС.

* Позитивне вредности указују на поштравање, а негативне на ублажавање кредитних стандарда у односу на претходно тромесечје.

** Позитивне вредности указују на допринос датог фактора поштравању, а негативне ублажавању кредитних стандарда.

Промена тражње предузећа за кредитима
(у нето процентима)

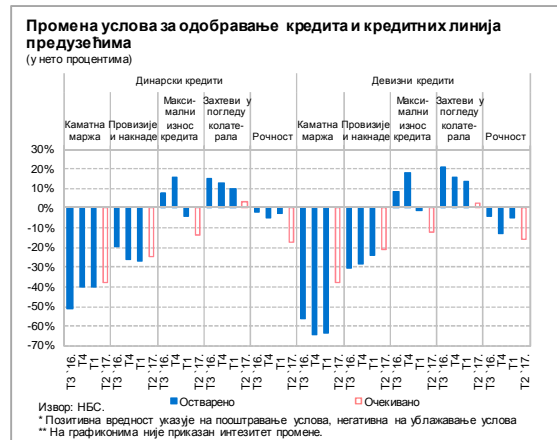

Извор: НБС.

* Позитивна вредност указује на повећање тражње, негативна на смањење тражње.

** На графиконима није приказан интезитет промене.

Тражња предузећа за кредитима је и у Т1 наставила да расте и подједнако је била вођена потребом финансирања обртних средстава и инвестиција, а у нешто мањој мери и реструктурирањем дуга. Исти фактори требало би да буду главни покретачи њеног раста и у Т2.

II. Сектор становништва

1. Кредити становништву

Кредити становништву су наставили раст и у 2017. години. **Стање кредита** сектору становништва⁶ у марту је износило 857,3 млрд динара, што је чинило око 43% укупних потраживања банака од немонетарног сектора. И њихово учешће у оцењеном годишњем БДП-у наставило је да расте и у марту је износило 20,3%.

Током Т1 кредити становништву су, искључујући ефекат промене курса, повећани за 2,9%, или 23,1 млрд динара, док је њихов м.г. раст додатно убрзан и у марту је износио 11,5%. Том расту и даље највише доприносе готовински кредити (укључујући и кредите за рефинансирање), а све више и повећано стамбено кредитирање.

Обим **новоодобрених кредита** становништву у Т1 (99,6 млрд динара) био је за 36,0% виши него у истом периоду претходне године. На готовинске кредите односило се скоро 60% новоодобрених кредита становништву, који су били готово у потпуности у динарима (преко 99%), а око 73% њих било је с роком отплате преко пет година. У складу с повољнијим трендовима на тржишту некретнина, који су присутни од почетка 2016. године, стамбено кредитирање наставља да расте – учешће стамбених кредита у новоодобреним кредитима износило је 18%. Иако се већи део тог повећања дугује одобравању нових кредита, приметно је и повећано рефинансирање постојећих стамбених кредита, што се може довести у везу с коришћењем могућности рефинансирања кредита по повољнијим условима с обзиром на знатно смањење каматних стопа у претходном периоду. Задуживање по кредитним картицама и прекорачењима по текућим рачунима било је на сличном нивоу као у Т4 2016.

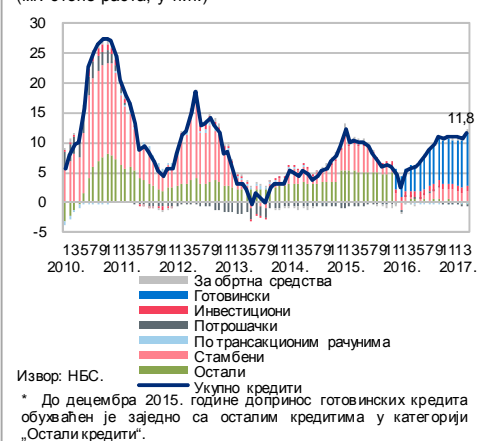
У структури кредита становништву посматрано по намени, стамбени кредити и даље имају највише учешће – 42,5% у марту, а затим следе готовински кредити са учешћем од 34,6%. На потрошачке кредите односи се 2,3% потраживања по основу кредита становништву, које највећим делом чине динарски кредити за куповину мобилних телефона и девизно индексирани за куповину аутомобила. За финансирање осталих облика потрошње грађани се више одлучују за готовинске кредите због једноставније и брже процедуре приликом одобравања.

⁶ Обухвата становништво и предузетнике.

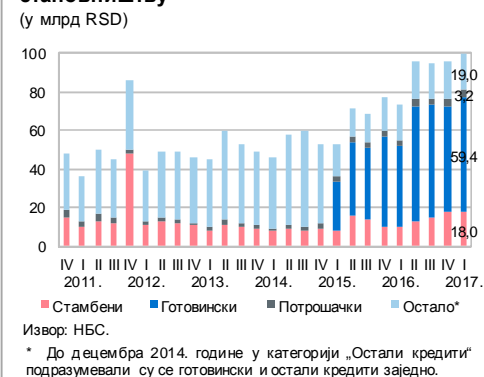
Прираст кредита становништву, према валутама (у млрд RSD)

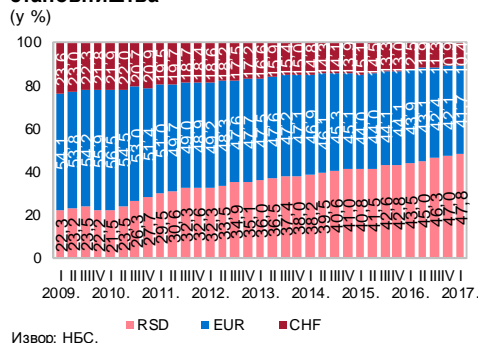
Доприноси номиналном расту кредита банака становништву по наменама (м.г. стопе раста, у п.п.)

Структура новоодобрених кредита становништву (у млрд RSD)

Валутна структура потраживања банака од становништва (у %)

Становништво се и даље претежно задужује у динарима и у Т1 је око 70% нових кредита становништву било у динарима. То је резултирало даљим растом динаризације пласмана становништву, која је у Т1 повећана за 0,8 п.п. и у марту је достигла 47,9%. Истовремено, учешће евроиндексираних кредита и кредита у еврима даље је смањено, на 41,7%, као и у швајцарским францима, на 10,4%.

Учешће *NPL* у кредитима становништву било је за 0,4 п.п. ниже него крајем 2016. и у марту је износило 8,9%, односно 9,6% ако се укључе и предузетници. Пад учешћа *NPL* регистрован је код скоро свих врста кредита, при чему су учешћа код стамбених и готовинских кредита смањена за по 0,4 п.п., на 8,3% и 7,2%, респективно.

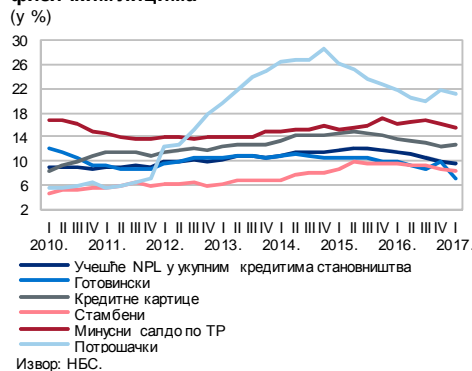
2. Цена задуживања становништва

Захваљујући знатном ублажавању монетарне политике Народне банке Србије, ниским каматним стопама на међународном тржишту новца, као и повећаној конкуренцији банака на кредитном тржишту, трошкови задуживања становништва су преполовљени у односу на 2013, када је започет пад каматних стопа (за динарске кредите за 9,3 п.п. у односу на септембар 2013, а за евроиндексиране кредите за 3,6 п.п.). Задуживањем становништва по нижим каматним стопама смањују се њихови расходи по основу отплате постојећих кредита.

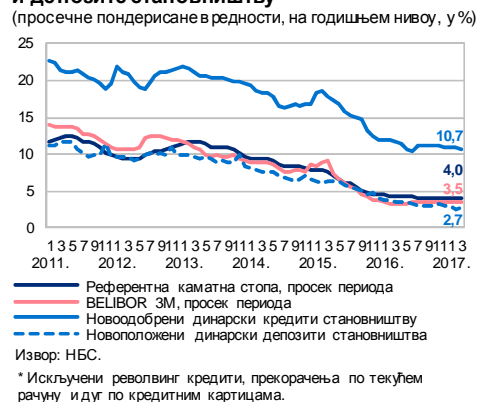
Просечна пондерисана каматна стопа на **динарске кредите становништву** у Т1 је снижена за 0,1 п.п. и у марту је износила 10,7%. На пад у Т1 је утицало смањење стопа на готовинске кредите (укључујући и кредите за рефинансирање) на 10,9% и остале кредите на 9,8%, што је за по 0,3 п.п. ниже у односу на њихове нивое с краја 2016, док су стамбени кредити (укључујући кредите за адаптацију стамбеног простора) одобравани у марту по стопи од 7,3%, што је за 0,3 п.п. више него крајем 2016.

Просечна стопа на **кредите становништву у еврима и динарске евроиндексиране кредите** је повећана (за 0,1 п.п., на 4,5% у марту) услед раста учешћа категорије најскупљих, осталих кредита, који су у марту одобравани по стопи од 6,3%. Као и у случају динарских, снижена је цена готовинских кредита, на 3,2%, док је цена потрошачких кредита повећана на 5,7%. Најзаступљенији међу евроиндексираним кредитима – стамбени кредити, одобравани су по истој стопи као и крајем 2016. (3,1%).

Структура бруто проблематичних кредита физичким лицима

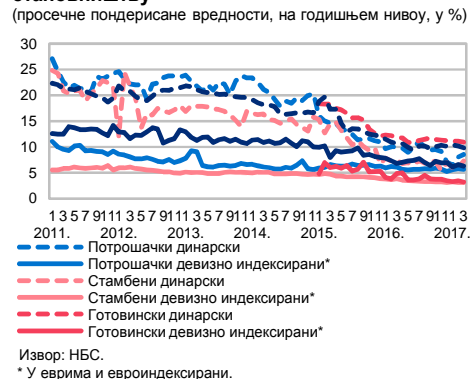
Кретање каматних стопа на динарске кредите и депозите становништву*

Кретање каматних стопа на девизне кредите и депозите становништву*

Кретање каматних стопа на кредите становништву

3. Оцена понуде и тражње за кредитима – на основу резултата анкета о кредитној активности

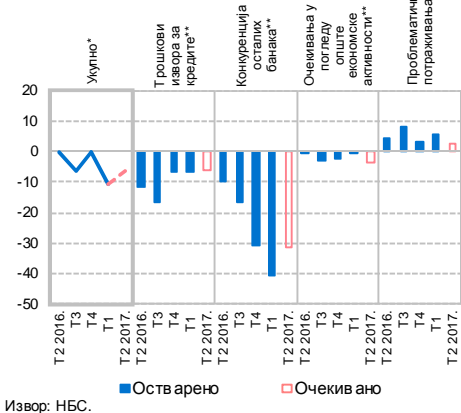
Раст кредита становништву, према оцини банака, резултат је наставака повољног деловања фактора и на страни понуде и на страни тражње.

Банке су, према резултатима априлске **анкете Народне банке Србије о кредитној активности банака**, наставиле да ублажавају кредитне стандарде становништву у Т1, а додатно ублажавање очекује се и у Т2. На ублажавање стандарда утицала је пре свега међусобна конкуренција банака, а у одређеној мери и нижи трошкови извора и већа спремност на преузимање ризика.

Услови задуживања становништва били су повољнији пошто су каматне марже и пратећи трошкови додатно снижени, становништву су нуђени дужи рокови отплате кредита, а после дужег времена ублажени су и захтеви у погледу колатерала.

У складу са очекивањима, тражња становништва је наставила да расте, а најтраженији су били динарски готовински кредити, кредити за рефинансирање и девизно индексирани стамбени кредити. Раст тражње био је пре свега вођен куповином непокретности и потребом рефинансирања постојећих обавеза, као и растом запослености и зарада у приватном сектору. Исти фактори требало би да буду главни покретачи њеног раста и у Т2.

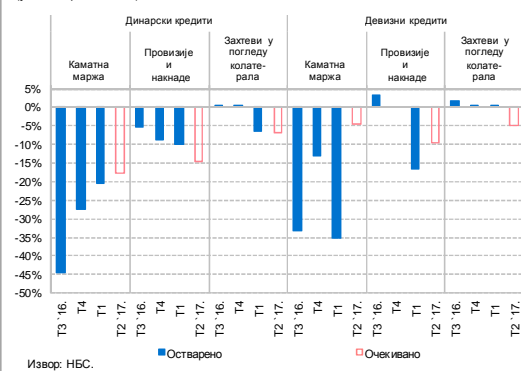
Утицај појединих фактора на промену кредитних стандарда у одобравању кредита и кредитних линија становништву (у нето процентима)

Извор: НБС.

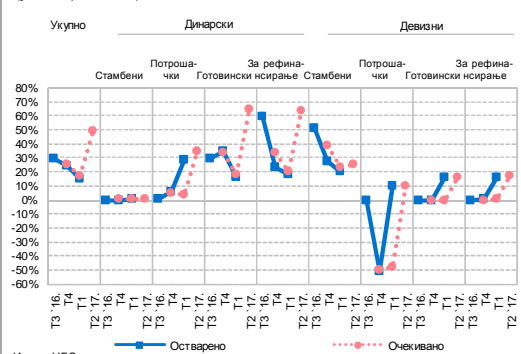
* Позитивне вредности указују на поштравање, а негативне на ублажавање кредитних стандарда у односу на претходно

Промена услова за одобравање кредита становништву (у нето процентима)

Извор: НБС.

Промена тражње становништва за кредитима (у нето процентима)

Извор: НБС.

* Позитивна вредност указује на повећање тражње, негативна на смањење тражње
** На графиконима није приказан индекзитет промене.